

Några ord om den nuvarande Ungdomsbrottsligheten i Sverige.

När vi tala om brottsligheten bland vår tids ungdom, böra vi ha klart för oss, att detta ord »brottslighet« betecknar ett relativt begrepp. I juridiskt tal menar man ju med brott endast sådana gärningar, som i strafflagen beläggas med straff. Icke allt ondt och dåligt bryr strafflagen sig om. Ett stort fält är lämnadt öppet, inom hvilket det moraliskt förkastliga kan äga rum, utan att kunna kriminellt åtkommas. Detta fält lämna vi nu ur sikte för att uteslutande uppmärksamma sådant, som strafflagen till det allmännas och till de enskildas skydd straffar såsom brott. Innehållet i strafflagen bör vara af den art, att hvarje normalt utvecklade, omdömesmogen medborgare utan studium af lagen instinktmässigt känner hvad den i stort förbjuder. Strafflagen bör så nära följa det allmänna rättsmedvetandet i spåren, att inga andra handlingar straffbeläggas än sådana, som för folket å dess ernådda kulturståndpunkt ter sig såsom orätt. Lagen bör följa kulturutvecklingen i spåren, men får icke löpa före den. Ty i senare fallet skulle icke den fiktionen kunna upprätthållas, att alla till en viss förstånds utveckling kunna medborgare känna lagen. De icke fullt normala, de till sinnet undermåliga känna icke med sig hvad lagen kräver. Det göra icke heller alltid barnen, de unga, som ännu icke till erfarenhet och eftertanke tillräckligt utbildats; de ha jämförelsevis nyss inträdt i samhällets labyrinth. De ha icke nog länge insupit den luft, som utan direkt undervisning i straffrättsliga för-

hållanden ingjuter uppfattningen om det tillåtna och det otillåtna. Det finnes en åldersgräns, före hvars uppnående den unga icke rättvisligen kan betraktas som om han vore den äldres like i ansvarighet. Äfven om lagen är bekant för den unga, saknar han i många fall förmågan att bedöma sina handlingars innebörd och räckvidd. Äger han denna förmåga, är dock hans naturell en annan än den vuxnes. Andra medel böra användas för att afhålla honom från att handla ondt.

Den åldergräns, jag talade om, bör således vara bestämmande för straffbarhetens inträdande. Denna gräns ligger, som känt, hos oss vid fyllda 15 år. Alla veta vi, hvilka medel lagstiftaren gifvit till motverkande i sista hand af de onda handlingar, som af de unga föröfvas före den åldern. Barnavårdslagarna draga försorg om denna vanartade ungdom. Det är Hall, Skrubba, Viebeck och andra såsom skyddshem erkända uppfostringsanstalter, hvilka mottaga de unga lagöfverträdarna, innan de hunnit straffbarhetsåldern. Fast det inte är om dem, jag nu närmast har att tala, kunna de dock icke förbigås, när man sysselsätter sig med ungdomsbrottsligheten. Ty äfven de äro en produkt af samma tidens och mänsklighetens förskämning. Äfven de ha föröfvat samma slags gärningar, som de äldre, hvilka därför göras till föremål för strafflagens ingripande. Men okynnesmomentet är ofta nog mera framträdande. En pys, som i skyltlådan snattat några säkerhetsnålar, går olofvandes in i granngårdens kammare och stjälar en silfverklocka, som han säljer — för 10 öre. Straxt efter det han erkänt detta tillgrepp, går han till en annan gård och snattar karameller. En annan bryter sig in i en handelsbod och tar tvålar och trådrullar. Tråden rullar han upp och spänner öfver vägen för att få se någon velocipedryttare kastas omkull. Han hittar ett verktyg, ser en ångbåt i hamnen och lockas däraf att med verktyget skrapa kittet från styrhyttens fönster, hvarefter rulan tages loss, pysen kryper in och lägger sig till med hvad

som passar. Ej ovanligt är, att dessa barn begå tiotals, ja någon gång ändå till hundra tillgrepp. Såsom ett bevis på fördärfvets ökade insteg kån påpekas, att till Styrelsen för Hall inkommo år 1915 ett antal af 47 ansökningar om inträde, år 1916 ungefär lika många eller 49, men år 1917 ända upp till 76. Under detta års fem första månader ha redan inkommit 66.

Vi förstå nog alla utan vidlyftig utläggning de skäl, som gjort sig gällande för att icke behandla de yngsta på samma sätt som de äldre, då det gäller beifrande af deras dåliga handlingar. Frihetsstraffet verkar icke blott för den tid, hvarunder det pågår, tungt och tryckande. Trycket fortfar långt efter frigifningen. Det plågsamma minnet må väl vara en ständig maning att ej ånyo ge anledning till straff, men det kan också med känslan af skam fördystra hela framtiden för den som har ett känsligt sinne. Barnen, de unga, äro ofta nog mer än andra mottagliga för intryck; vissa intryck bli djupare, stanna längre kvar. Är det också möjligt att göra fängelsets uppfostrande betydelse likvärdig med skyddshemmets eller tvångsuppfostringsanstaltens, måste dock dessa senare vara att föredraga för dem som tillhöra barnåldern eller stå den nära. Fråga är, om icke den gräns, vid hvilken straffbarheten nu inträder och därmed möjligheten af frihetsstraff, bör något uppflyttas.

Förslag har vid denna riksdag väckts härom, och fångvårdsstyrelsen, som hörts öfver framställningen, har funnit den värd allt beaktande likasom äfven riksdagen. Ännu efter 1864 år strafflag kunde under vissa förhållanden fjortonåringen göras till föremål för straffbehandling. År 1902 borttogs detta stadgande och straffbarhetsåldern blef genomgående 15 år. Strafflagen för tyska riket har fortfarande gränsen satt så lågt som till 12 år, något som där i landet allmänt beklagas. Det föreliggande utkastet till ny tysk strafflag höjer också åldern till fjorton år, således på en gång med två år. Om vi med utgångspunkt från 1864 års bestäm-

melser följa exemplet, komma vi till sextonårsgränsen. Vi må betänka, att i vårt nordliga land de ungas mognad så till kropp som själ inträder betydligt senare än i sydligare luftstreck. Hvar och en, som har en inblick i våra straffanstalter, måste känna beklämning vid tanken på de många outvecklade barn, han där nödgas möta, späda gossar och flickor, klädda i straffångens dräkt. Skulle nu straffbarhetsåldern höjas, förslagsvis till 16 år, måste detta medföra antingen, att den som fyllt 15 men ej 16 år, blefve behandlad alldeles på samma sätt som den yngre, d. v. s. omhändertagen af barnavårdsnämnd och öfverlämnad till skyddshem, eller ock att en mellanform valdes, något som fängvårdsstyrelsen förordar. Den som fyllt 15 år kan ju tyckas hafva växt ifrån barnavårdsnämnden och böra få sin sak framlagd för verklig domstol. För honom eller henne lämpar sig tvångsuppfostringsanstalten hellre än skyddshemmet, synes det, eftersom den förra är afpassad för mera vuxna och väl äfven kan ge en kraftigare handledning.

För att icke den allmänna uppfostringsanstalten med nödvändighet skall behöfva anlitas för femtonåringarna äfven vid de ringaste brott, kan ifrågasättas, att domstolen må kunna åtnöjas med varning och att förordnande om tvångsuppfostran må kunna gifvas villkorligt, i hvilket fall skulle vinnas öfvervakning öfver den unge, som lämnas på fri fot.

Det är inte endast frihetsstraffet, som är mindre lämpligt för de yngsta. Äfven bötesstraffet hör i fråga om dem undvikas. Ty det är ju ganska meningslöst att till böter döma personer, som i regel hvarken äga eller kunna förvärfva medel till böternas betalande; och bötesförvandlingen medför frihetsstraff, som ju bör undvikas.

Innan vi ingå på skärskådande af de till straffbarhetsåldern hunna ungdomarnas brottslighet, är det måhända angeläget att taga en kort öfversikt öfver brottslighetens läge i allmänhet. En mätare härå hafva vi i straffregistret, som dock icke innehåller uppgifter om alla ådömda straff,

nämligen icke om böter i andra fall, än då de ådömts för tjufnadsbrott. Till straffregistret inkomna uppgifter om till straff dömda utgjorde år 1913 ett antal af i rundt tal 5.200 — men år 1917 omkring 8.800¹⁾. I rikets straffanstalter funnas vid 1913 års utgång 2.382 fångar, vid utgången af år 1916 samma antal, men vid 1917 års slut 2.954 och den 1 sistlidne Mars 3.302 — således under år 1917 och detta års två förste månader en ökning af i rundt tal 900 fångar eller 38 procent. Som den egentlige rättsstatistiken legat nere allt sedan år 1912, finnas inga exakta siffror tillgängliga till utvisande af antalet bötesdömda. Men fångvårdsstatistiken upplyser, att medan år 1913 i straffanstalterna intogos 15.486 personer för undergående af förvandlingsstraff för böter, hade motsvarande siffra för år 1916 nedgått till 8.426, en minskning med mer än 46 procent. Den 31 Dec. 1913 förvarades i rikets straffanstalter 363 bötesfångar, men den 1 Mars i år allenast 50. Af dessa siffror lära vi, att under krigsåren visserligen en betydande tillökning ägt rum i de brott, som inrapporteras till straffregistret, men å andra sidan en ännu större minskning i öfriga brott och förseelser. Till sistnämnda förhållande hafva otvifvelaktigt rusdrycks restriktionerna i högsta grad bidragit — fylleriförseelserna hafva till stor del bortfallit; men restriktionerna synas icke hafva medfört väntad nedgång i tjufnads- och andra svåra brott. Vål är det möjligt, att åtskilliga, som nu tvingats till nykterhet, därigenom undgått att föröfva en eljest sannolik stöld eller dylikt. Men å andra sidan visar sig, att en hel del stölder gått ut på att skaffa pengar till sprit eller att olofligen laga de spritvaror, som icke kunnat lagligen åtkommas. En smula glädje traktar människan efter, ty värr icke alltid af god art. Ju större umbärande dyrtiden medför i det dagliga, desto naturligare är det, att en omvexling

1) Efter beräkning komm uppgifternas antal i år att uppgå till 13.000! [under 1 kvartalet 3.300!]

emellanåt sökes. Denna omvexling, som nu inte står till buds i form af ett stimulerande glas i vänners — må vara dåliga vänners lag, måste köpas för större slantar. Dessa gå inte bara till biograf- och cabarethesök, omåttlig cigarettroking och dyl., utan också till hvad värre är. Människan är likasom ett käril på godt och ondt i skilda fack. Det goda har svårt att tränga in i det ondas fack. Men om där ett slags ondt plockas bort, genast växer ett annat slags ondt ut med ökad kraft och fyller det uppkomna tomrummet.

Genom den starka nedgången i de bötesdömdas antal har, som sagdt, i själfva verket inträdt en betydande minskning i brottsfrekvensen i dess helhet. Däremot visa de svårare brotten en stark ökning: nåväl, detta är väl tillräckligt bevis på en verkligen ökad brottslighet — ja, men saken har en särskild sida. Ökningen beror till stor del på förhållanden, som äro temligen främmande för det onda sinnelag, som betecknar de samskyldiga brotten. Under den rådande krigstiden hafva värnpliktsinkallelserna varit mångfaldigt flera än under normala tider. De värnpliktiga göra sig i stor omfattning skyldiga till öfverträdelser af krigslagarna — rymningar, olofligt undanhållande, olydnad mot förmän etc. Dessa strängt bestraffade brott och förseelser äro ju synnerligt klandervärda, men behöfva dock icke utvisa en det svenska folkets utveckling mot större brottslighet i vanlig mening. Det är dessa brott mot krigslagarna, som till stor del bära skuld till den öfverklagade ökningen af kriminaliteten. Följande siffror torde vara tillfyllest klärläggande: År 1913, det närmaste före världskriget, dömdas för dylika brott till fängelse eller straffarbete 223 personer, men år 1916 — 1102! Ytterligare tillkomma andra omständigheter. En hel del nya band ha i dessa tider lagts på friheten genom författningar och ransoning. Detta väcker till trotsighet och trotsset leder till missaktning för lagarna i allmänhet. Och vidare. Det år 1864 fastställda gränsbeloppet, efter hvars öfverskridande ett olofligt

tillgrepp förvandlas från snatteri till stöld, nämligen 15 Rdr, motsvarar efter nu inträdda starka fall i penningvärdet, icke på långt när, hvad lagstiftaren på sin tid afsåg. Följden har blifvit, att numera månget tillgrepp, som lagstiftaren velat bestraffa allenast såsom snatteri, sprungit upp till stöld och ådragit straffarbete eller fängelse i stället för böter. Lagen har sålunda automatiskt blifvit skärpt, något som för en strafflag är oriktigt. Sedan år 1864 har nästan på allting värdet i hög grad ökats och uppgår säkert för närvarande på grund af kristidens inverknings till det dubbla. Fångvårdsstyrelsen har med anledning häraf funnit sig böra ingå till Kongl. Majt. med förslag om stöldvärdets höjande från 15 till 30 kronor¹⁾. Måhända kan det tyckas underligt, att förslag härom framkommer på en tid, då så mycket talas om en extraordinär brottsfrekvens. Men i hvarje fall måste strafflagstiftningen hållas fri från panikstämning. Straffens stränghet ha föröfrigt vida mindre att betyda såsom hämsko för brotten, än man vanligen förmenar. Tjufven reflekterar helt visst mycket litet däröfver, huruvida den sak, han ämnar tillgripa, når upp till stöldvärdet eller ej.

Om vi, efter hvad jag nu meddelat, inte ha anledning att se allt för mörkt på brottslighetsläget i dess helhet, måste vi dock finna anmärkningsvärdt, att brottslingarnas antal tillväxt så alldeles särskildt under år 1917 och i all synnerhet under innevarande års två första månader, eller med 38 procent för hela tiden och inemot 12 pr. för de två månaderna. Än värre är det dock stäldt, om vi se uteslutande på de yngsta åldersklasserna, särskildt på dem, som innefatta 15, 16 och 17 åringarna — dessa årsgrupper, som af strafflagen betraktas såsom ungdomsförbrytare. Dömda till fängelse eller straffarbete funnos sådana i rikets straffanstalter vid 1917 års ingång till ett antal af 59, men vid årets utgång till et antal af 213, nämligen 42 femtonåringar, 74 sextonåringar och 97 sjuttonåringar. Samman-

¹⁾ Denna lagändring har numera genomförts.

lagdt hade under året i straffanstalterna varit intagna 555 sådana unga fångar, däraf 39 flickor.

Dessa siffror visa dock icke hela antalet till fängelse eller straffarbete dömda gossar och flickor af nämnda åldrar. Det tillkommer nämligen först och främst de till dylikt straff villkorligt dömda och vidare de som dömts till enahanda straff, men om hvilkas intagande i allmän uppfostringsanstalt i stället förordnats. Som förut nämnt finnes ingen rättsstatistik för senare tid än 1912. Med ledning af straffregistret har jag dock funnit följande, i det hela pålitliga siffror för år 1917. Då dömdes villkorligt till fängelse eller straffarbete i rundt tal 410 af ifrågavarande ålder. Tvångsuppfostran fingo i afrundade tal 140 dömda till fängelse eller straffarbete. Hela antalet 15, 16 och 17 åringar, som år 1917 ådragit sig dom till fängelse eller straffarbete utgjorde således omkring 1100. Detta är helt visst ett sorgligt tidens tecken, så mycket mer nedstämmande, som motsvarande totalsiffra för ett så närliggande år som 1915 uppgick till ej mer än omkring 380 — en ökning af 290 procent på 2 år!

Från många håll ha orsakerna til det onda påvisats. Ord gagna så litet. Det tjänar så litet till att upprepa hänvisningarna till bristande moralisk och religiös uppfostran; till otrefnaden i de öfverbefolkade hemmen, till nödläget, eller om lättheten att i goda penningar förvandla snart sagdt hvilket skräp som helst, hvarje skrot, som ligger obehakadt i skjul och på bakgårdar. Mindre nogräknade affärsmän i stort ha skapat sig förmögenheter genom att oskäligen höja priset på förnödenheterna. De ha skamligen riktat sig på de fattigas bekostnad. Den fattige saknar ju kapital för att på samma sätt exploatera sin nästa — han kan således inte för ändamålet följa de vägar, lagen lämnar fria. Så går han i stället de förbjudna vägarna. Allt detta och mycket mer har både här och annorstädes framhållits. Jag ville blott nu med anledning af den särskildt starka tillväxten i de unga brottslingarnas antal under

allra sista tiden slå fast, hvad enligt min mening härtill bär skulden. Är det inte nu ett år sedan den ryska revolutionen bröt lös? Är det inte under 1918 års första månader, som jäsningen i Finland kommit till mognad och den röda laglösheten blifvit en härjande brand? Alla känna vi, hurusom en förvänd rättsåskådning predikas också här i landet af fantaster — må vi kalla dem —, som snarare eggas än afskräckas af det förtvillans läge, hvori samvetslösa eller också oförlåtligt kortsynta ledare försatt våra grannländers arma folk. De tidningar, industrialismens ungdom i dessa dagar läser, de föredrag, den åhör, de samkväm, hvori den tar del, alla äro de fyllda af talet om idel orättvisor från de bättre lottades sida, om egendomsförhållanden utjämning. När i öster enskildas tillhörigheter med våld röfvades, när goda husbönder jagades såsom hundar från gård och grund eller skötos uppställda hand i hand mot laduväggen, ägde lagen därborta icke makt att skydda; och de finnas tyvärr i detta land, som låter ungdomen med gillande höra talet om allt detta. Men ett enigt fördömande ord når icke de ungas öron. Hvem bär skulden till den ökade ungdomsbrottsligheten just nu? Det gör enhvar, som med retoriska fraser söker upphöja lögnerna till sanning eller som stillatigande låter sådana fraser frambäras. Kärnan var sund hos vår svenska ungdom, kanske sundare än hos ungdomen i andra länder, så länge hos oss i vårt land det rätta kallades rätt och det gemena gement. Skulden drabbar enhvar, som dagtingar mellan rätt och orätt; han likställer båda; han lär den svage, att brott icke alltid är brott.

Krigets underskattande af den vanliga mänskliga moralen, dess användande i sin tjänst af svek och bestickning, af hemliga uppviglingskonster, af lönade förrädare, af alla de ogärningar en fantasi kan uppfinna, och detta allt under en förklädnad, som narrar till att kalla det onda för dygd; det måsta sprida sin smitta ju längre det får fortsätta. Är det underligt, om i dessa dagar känslan för lag-

stadgad ordning förvirras i de ungas sinnen och äfven i andras? Först när tidens stora brottslighet af de skyldige bekänts och af deras beundrare erkänts, kan hoppet finnas om en fast återgång til sundare förhållanden.

Hvad kunna vi göra till de ungas hjälp? Också detta ha vi från många håll fått anvisningar om. Fångvårdens möjligheter därutinnan komma i sista hand. I första hand tillkommer arbetet för detta mål andra sociala krafter. Känner man det ondans orsaker, känner man också de punkter, mot hvilka de, som skynda till undsättning, ha att rikta sin offensiv. Och det är mot det ekonomiska och moraliska eländet i alla dess former, mot förledarna, som ligga förstuckna i sina skyttegrafvar; mot gudsförnekare och falska predikare; mot vargasinnet och den själfviska fegheten; mot klasshatet och den penninghunger, som icke stillas med det tillfredsställda behovet. Fångvården har i den ringa mån, hvori det är möjligt, att söka omvandla dem, som efter sitt fall kommit i fängelse, och att efter deras återgång till det fria lifvet gifva någon omedelbar hjälp åt dem, som så behöfva.

Fångvårdsstyrelsen hade på sin tid för att undanrödja de värsta skuggsidorna af det vanliga frihetsstraffets tillämpning å de unga föreslagit en förändrat lagstiftning, hvilken nu också kommit till stånd i och med den nya lagen den 24 Mars 1917 ang. verkställighet af straffarbete och fängelsestraff. Denna lag föreskrifver en särskild behandling för dem, som vid brottets föröfvande icke fyllt 20 år. Ungdomsgränsen är således här flyttad betydligt högre upp än i strafflagen. För dessa unga inskränkes det eljest treåriga cellstraffet till ett år och medgifves att redan efter 4 månader mildra nämnda straff på ett sätt, som i själfva verket borttager karaktären af enrumsbehandling. De unga få nämligen sammanföras under skolgång, gymnastiköfningar, promenader och kyrkobesök. Celldörrarna kunna hållas öppna m. m. sådant. Den unge fången får icke efter de fyra första straffmånadernas förlopp hållas

i enrum, om det af ett eller annat skäl finnes för honom uppenbarligen olämpligt — något som i kanhända flertalet fall är förhållandet. Genom dessa bestämmelser är möjliggjordt att hos oss tillämpa de friare system för de unga fångarnas behandling, som i utlandet börjat följas sedan åtskilliga år.

Vi må med några ord erinra om de anordningar, vi själfva vidtagit med tillämpning af den nya verkställighetslagen. För de unga med längre tids straff användes Uppsala fängelset med särskildt för ändamålet vald personal. Ett trädgårdsområde af elfva tunnlands vidd — således ej obetydligt — har inlagts till fängelset och odlas af de unga fångarna under ledning af utbildad trädgårdsmästare. Vid sidan häraf drifvas snickeri och andra yrken efter gossarnas olika fallenhet. Jämte undervisningen i dessa yrken pågår skolans arbete. Läraren anpassar sig efter elevernas olika bildningsgrad i klasserna. Där förekomma de, öfver hvilkas okunnighet, man nästan häpnar, åter andra mycket hemma i sina stycken. Under de fyra första månaderna sitta eleverna åtskilda genom träskärmar med skolbordet framför sig. Sedermera blir samvaron mellan eleverna likasom i en vanlig skolsal. Gymnastiköfningarna pågå, inomhus om vintern, ute om sommarn. Redan visar erfarenheten friluftsarbetets gagn. Visserligen kännes vårarbetet till en början en smula tungt för stadspojken. Men han sätter snart värde på landtlifvet, med naturens vexlingar, med plantornas utveckling för ögonen. Han finner, fast klädd i fängtröja, något af landtlifvets glädje. Där ute kring fängelset doftar af blommor och drifbänkar. växer kanske i den unges själ en ny ren tanke, som till hösten, när frihetens timme slår, skall ha mognat och skall skänka som frukt en ljusare framtid. För många skall den villkorliga frigifningen afkorta straffet och gifva ett stöd under de första pröfvande månaderna ute i världen. Finner han icke vid utgången ur fängelset anställning, erbjudes honom plats på fångvårdens landthem Åby invid Uppsala.

Där finnas stora åkrar, stall och ladugård. Där kör man in hö, där fattar den unga, vill jag hoppas, goda beslut. Vi ha också ett ungdomsfängelse i Gäfle, ett annat i Linköping; och nu på grund af den ökade brottsligheten ytterligare ett, det största, i Norrköping. På alla platserna äro tjänstemännen, präster som lekmän, besjälade af den bästa vilja att gagna de unga. Anstalternas jordområden, ehuru vida mindre än Uppsala fängelsets, odlas också där af de ungas händer, som dock hufvudsakligen inöfvas för handverk och andra yrken. Vi ha icke nått fram till Borstalsystemets principer: en strafftid i hvarje fall nog lång och i hvarje fall en öfvervakning efter frigifningen. Men vi supplerer i vissa fall vårt system med tvångsuppföstran och villkorlig frigifning, båda i förening med öfvervakning. Ännu återstår mycket att göra. Vid Uppsala skola byggas, hoppas jag, nya arbetssalar, gymnastikhall och badstudad. En idrottsplats är under anläggning för fotbollspel och andra lekar. Ett nytt större friluftsfängelse skola vi söka att få till stånd. Hela skaran af de unga fångarna med tillräcklig strafftid skall ut under fri himmel. Målet måste vara att gifva åt dem en sund själ i en sund kropp. Misströstan får inte finnas.

Viktor Almquist.
